

Rusko nemá na výber, vojnu potrebuje. Vysvetľujeme, čo ju ovplyvní a akých 5 scenárov ostáva

JAN WIRNITZER

DENÍK N

Ukrajinská žena a jej dcéra počúvajú modlitby za padlých vojakov. Foto – TASR/AP

Druhý rok ruskej agresie proti Ukrajine, ktorá je najväčšou vojnou v Európe od roku 1945, sa pomaly končí. Predtým veľmi dynamický konflikt sa po jeseni 2022 zmenil na pozíčnú vojnu, ukrajinská ofenzíva sa nedostala ku Krymu a vo svete sa čoraz viac píše o tom, že dianie bude nevyhnutne smerovať k dohode. Približujeme, aké scenáre sú teraz na stole.

„Hádám ste mali fajn deň, teplejší než my tu. No... tak pekný večer prajem,“ lúči sa vo videu z ulíc vymrznutého Kyjiva Viktoria po tom, čo minútu opisovala, ako sa žije v ukrajinskej metropole popri každodenných leteckých poplachoch. Vyzerá unavené.

Aj trojmiliónové hlavné mesto je unavené. V novembri aj decembri zažívalo v priemere jeden letecký poplach denne. Niekedy trvá zopár minút, no najdlhší mal skoro sedem hodín.

Mladé Ukrajinky, ktoré sa snažia osloviť západné publikum na západných sociálnych sieťach, sú jeden z fenoménov vojny. Niektoré účty môžu byť prácou expertov na komunikáciu, Viktorijin však pôsobí hodnoverne. V každom prípade vystihuje náladu: vojna trvá už jednoducho dlho.

Vkráda sa úvaha, kedy a ako sa to skončí. Táto vojna nemá predobraz, z ktorého by sa dali robiť závery. Boje sú čím ďalej, tým úpornejšie, ale frontové línie sa hýbu čoraz menej.

Niektoré otázky boli za tie dva roky zodpovedané. Ukrajinci ukázali ohromnú vôľu brániť svoju krajinu. Rusi preukázali schopnosť udržať vojnový stroj v prevádzke bez ohľadu na padlých a zničenú techniku.

Obe strany majú výrazné straty, obe sa učia a obom sa už rok viac darí v obrane než v útoku. Rusko nezvrhlo Putina a Ukrajina sa nerozpadla. Západ napadnutej krajine pomohol neprehrať. Nepomohol jej zvíťaziť.

V tomto texte sa najskôr zameriame na faktory, ktoré zostávajú otvorené. Následne sa na ich základe a pomocou odhadov expertov, ktorí doteraz obraz vojny opisovali triezvo a vecne, pokúsime opísať, za akých okolností môže nastať aký scenár – a čo bude znamenať pre Ukrajinu, Rusko aj nás.

Na čom všetkom záleží

1. Čierna labuť v Rusku

Metafora označujúca nečakanú udalosť so zásadným významom by v ruských podmienkach mala podobu konca Vladimira Putina na čele krajiny, či už zo zdravotných, alebo z mocensky sprisahaneckých dôvodov.

Podobný efekt by malo aj prepadnutie sa krajiny do takých veľkých hospodárskych problémov, že by si ďalšiu vojnu nemohla dovoliť.

O oboch scenároch sa veľa špekulovalo, lenže nenastal ani jeden. Vždy sa ukázalo, že išlo skôr o priania premietnuté do vyjadrení a článkov.

Rusko je v mnohom unikátna krajina, a to vrátane striedania ľudí na čele krajiny. Každý jeho vládca od Mikuláša II. v úrade zomrel, bol zosadený alebo donútený odísť a zatratený. Ruskí vládcovia sa z úradu príliš nehrnú, ťažko však povedať, či je to príčina alebo dôsledok tradície opísanej v predošlej vete.

Foto – TASR/AP

Putin má 71 rokov, a ako v lete 2022 povedal šéf CIA William Burns, dôkazy o jeho zhoršujúcom sa zdraví neexistujú. Nepredpokladá sa ani to, že by ho mohli zosadiť, pokiaľ sa Rusku bude vo vojne (a v ekonomike) dariť.

Hoci striedanie na čele Ruska historicky bolo príležitosťou zvaliť problémy na odstráneného vládcu a vyhlásiť nový kurz, nedá sa povedať, ako by také Rusko vyzeralo a ako by postupovalo vo vojne.

„Zmena Ruska z režimu na čele s Putinom alebo jeho nástupcom ‚zvnútra‘ na demokraciu je veľmi, veľmi nepravdepodobná,“ píše Mark Katz v texte Päť potenciálnych ciest postputinovského Ruska.

Katz hovorí o variantoch ako putinizmus bez Putina (tú berie ako v súčasnosti najpravdepodobnejšiu), demokratizácia, vláda rozumného autoritára, pád pod čínsky vplyv alebo rozpad Ruska. To, že by Rusko z vojny vycúvalo, nezaručuje žiaden z nich.

Bývalý špičkový americký diplomat Thomas Graham na začiatku októbra napísal, že by Putinovu pozíciu mohlo ohroziť, ak by nedokázal naplňať tri základné funkcie: ochrániť

ruské elity pred zahraničnými činiteľmi, pred obyčajnými Rusmi a pred sebou navzájom.

2. Ruská ekonomika

Zrútenie ani prudké oslabenie ruskej ekonomiky nie je na programe dňa. Západné nádeje v efekt sankcií sa nenaplnili, Rusko sa naučilo ich obchádzať (aspoň tak, ako fungujú teraz) a už v roku 2022 ruské príjmy z predaja ropy a plynu medziročne stúpili o 28 percent.

„Príjmy z ropy a plynu tvoria zhruba 45 percent ruského federálneho rozpočtu. Pokým Kremel má peniaze, bude si doma kupovať lojalitu občanov a obchádzať sankcie na medzinárodnej úrovni,“ napísal magazín Foreign Policy.

Aj preto si Rusko dovolilo naplánovať rozpočet na rok 2024 tak, že 39 percent jeho výdavkov pôjde na vojnu.

Výskumníci Pavel Luzin a Alexandra Prokopenková navyše odhadli, že sa Rusko dostáva do stavu, keď vojnu ako motor svojej ekonomiky potrebuje. Jeho ekonomiku totiž ťahajú odvetvia spojené s vojnou.

„Stávkou všetkého na rastúce vojenské výdavky tlačí Kremel ekonomiku do pasce trvalej vojny. Na jednej strane bude čoraz ťažšie ju financovať bez toho, aby sa zhoršoval životný štandard Rusov. Na druhej strane by však pokles výdavkov na vojnu nevyhnutne viedol k výraznému štrukturálnemu šoku, ktorého prekonanie bude trvať dlho,“ napísali Luzin a Prokopenková.

K rovnakému záveru dospel nezávislý ruský novinár Boris Grozowski v texte, v ktorom navyše vysvetlil, že Rusko značnú časť svojich vojenských výdavkov utajuje. Preto sa v éteri môžu objavovať aj nižšie čísla.

Celkovo analytici skôr očakávajú, že sa ruské hospodárstvo rútiť nebude, môžu v ňom však pribúdať problémy: viac peňazí na zbrojenie znamená aj viac peňazí, ktoré sa stratia v korupcii zamorenom systéme.

3. Zásoby techniky

Táto vojna je materiálne extrémne náročná. Rusi už preukázateľne stratili takmer 14-tisíc kusov ťažkej techniky, Ukrajinci vyše 4000. Skutočné straty vrátane odpisov budú výrazne vyššie.

Vír vojny si neberie len ťažkú techniku (nehovoriac o ľudských stratách): každý vážnejšie zranený vojak znamená aj stratu značnej časti osobného vybavenia, pretože pri ťahaní zranených do áut počas paľby, prípadne medzi mínami, sa záchranári po veci nevracajú.

Západ sa teraz nachádza v stave, keď najmä štáty so sovietskou technikou značné množstvo pomoci už odoslali (vo veľkom to platí pre Poľsko, Česko a Slovensko) a ďalšie zbrane nechcú ich armády Ukrajine odovzdať, pretože ich hodnotia ako potrebné.

Aj pri Rusku platí, že jeho straty boli obrovské, lenže ruská ekonomika už z veľkej časti prešla na vojnovú výrobu a zacieľovanie medzier tak Rusku teraz ide dostatočne. Vidno to na delostreleckej prevahe – Rusi strieľajú oveľa viac než Ukrajinci.

To sa na bojisku, samozrejme, prejavuje. Ukrajina navyše používa delá z rôznych krajín (americké, nemecké, poľské, slovenské... jednoducho všetko, čo bolo k dispozícii), ktoré teoreticky majú štandardný aliančný kaliber 155 milimetrov – ale ani vtedy nie sú všetky typy nábojov rovnaké, v skutočnosti má NATO 14 výnimiek zo štandardu.

Protekcionalizmus oceníte, ak máte firmu, ktorá ako jediná vyrába ideálne náboje do diel, ktoré niekto používa. Ale zlé je, ak ste bojujúca krajina a potrebujete veľa univerzálnej munície.

Ukrajinskí vojaci strieľajú z dela neďaleko mesta Bachmut v Doneckej oblasti na východe Ukrajiny. Foto – TASR/AP

Ukrajinský vojak Taras to pre The Times opísal jasne: keď máte jeden konkrétny typ delostreleckých granátov daného kalibru, úplne rovnakých, strieľate presnejšie. Keď ich máte mix, prestrelíte pokojne o 200 metrov.

Výstrelom navyše dávate vedieť ruskej protibatériovej paľbe, kde so svojím delom presne ste; rozhodne teda nemáte čas strieľať tak dlho, pokým sa netrafíte.

Výroba delostreleckej munície v Európe aj Amerike rastie. Za oceánom z výroby 173-tisíc nábojov ročne mieria k 1,2 milióna na konci roku 2025, Európa sa má cez milión dostať už v roku 2024.

Lenže na papieri obrovský nárast je pomalší, než by bolo potrebné na zvrátenie ruskej agresie na ukrajinskom bojisku.

4. Faktor Ukrajina

Zmenu v dynamike vojny by mohli priniest zmeny vnútri Ukrajiny. Vláda Volodymyra Zelenského hovorí, že ruské územné zisky nemožno dopustiť. To znamená, že ak by

nastúpila iná vláda, možno by sa dalo rokovať – ak by táto vláda zaujala pozíciu, že územné straty je možné akceptovať.

V marci by Ukrajina mala usporiadať prezidentské voľby. Lenže stanné právo ich zakazuje.

V skutočnosti to znie logicky: 80 percent Ukrajincov vrátane prezidenta Zelenského voľby mať nechce. Jednak by len ťažko mohli obstáť z hľadiska férovosti (veľa ľudí sa nemá kam vrátiť a kde voliť) a zároveň je tu bezpečnostné riziko hrozby ruského teroru proti veľkým koncentráciám civilistov.

Ibaže aj keď voľby nebudú, môže to mať vplyv. Časť amerických republikánov z izolacionalistického krídla strany dáva najavo, že sa im taký krok vôbec nepáči. Je to pre nich spôsob, ako si obhájiť utlmenie podpory Ukrajiny.

Kritický pohľad na možné odloženie volieb spomenuli napríklad prezidentský kandidát Vivek Ramaswamy, ktorý súperí o republikánsku nomináciu s Donaldom Trumpom, alebo senátor Lindsey Graham, napísala BBC.

Graham Ukrajinu opakovane navštívil, no na druhej strane je známy tým, že mu neprekáža pružne meniť názory.

V každom prípade by bolo ľahšie presvedčiť americkú verejnosť o obmedzení pomoci Ukrajine, ak by sa tamojší politici mohli oprieť o argument, že krajina, ktorá nezorganizuje voľby, nie je demokraciou, ktorú by USA mali podporovať. Nám sa môže zdať nezmyselný, ale volebné právo v USA majú Američania, nie my.

Ukrajinský prístup by mohol mať aj inú podobu, ak by prezident Zelenskyj vymenil šéfa generálneho štábu Valerija Zalužného. Ten sa vo vojne osvedčil, lenže postupne začali narastať ich vzájomné spory.

Výmena na čele armády by chladné vzťahy medzi generálnym štábom a Zelenským mohla zlepšiť, otázkou však je, čo (respektíve koho) by do riadenia ukrajinskej armády priniesla. Zelenskyj sa navyše spor verejne snaží utlmiť.

5. Eskalácia na úroveň NATO

Časy, keď Ukrajinci žiadali Západ, aby nad Ukrajinou vytvoril bezletovú zónu, sú preč. Také opatrenie by muselo byť vynucované, čo by krajiny NATO priviedlo do priamej konfrontácie s Rusmi, ktorej sa snažia vyhnúť.

Zdá sa navyše pravdepodobné, že Západ by bol ochotný do takej eskalácie vstúpiť až v momente, ak by Rusi začali zámerne útočiť aj na sily krajín NATO.

Omyl, ktorým bolo dopadnutie rakety v Poľsku, a ďalší omyl, pri ktorom ruský pilot vedome strieľal na britské lietadlo, konfrontáciu nespustili. Vyhnúť sa jej zjavne snaží aj Rusko.

Rizikové je to, že Rusko a NATO teraz podľa dostupných správ neudržiavajú komunikačné kanály, ktoré by umožňovali vyjasňovať si prípadné omyly s eskalačným potenciálom.

6. Faktor Amerika

Spojené štáty čakajú budúci rok v novembri parlamentné a predovšetkým prezidentské voľby. Napriek všetkým súdnym procesom, ktorým čelí, má veľké šance na návrat exprezident Donald Trump, ktorý teraz vedie nad Joeom Bidenom v piatich zo šiestich kľúčových štátov, kde sa voľby môžu rozhodnúť.

To, že reálne rozhodne zopár vyrovnaných štátov, je dané volebným systémom. Prezidenta USA vyberajú takzvaní volitelia – zástupcovia jednotlivých štátov USA, ich počet je podľa ľudnatosti štátu.

S drobnými výnimkami platí, že všetkých voliteľov za daný štát získa víťaz v tomto štáte. Voliči v niektorých štátoch sa tradične prikláňajú k demokratom alebo republikánom, čo však v súčte negeneruje nadpolovičnú väčšinu voliteľov. K tej pomáha až výsledok v štátoch, kde bývajú voľby vyrovnané.

Rivali v republikánskych primárkach, ktoré sa začínajú 15. januára v Iowe, podľa doterajších čísel nemajú šancu Trumpa poraziť. Niežeby boli nejako naklonení Ukrajine, okrem bývalej veľvyslankyne pri OSN Nikki Haleyovej.

Miera americkej pomoci Ukrajine (tá zbrojná je úplne kľúčová, tú finančnú nahradí Európa ľahšie) bude témou americkej volebnej sezóny.

Pre Američanov je typicky hlavnou témou volieb domáca ekonomika, ale šancu Joea Bidena na znovuzvolenie by predsa len zvýšil úspešný postup ukrajinských síl, ktorým by mohol argumentovať pred voličmi a hovoriť, že podpora funguje. Táto väzba však bude synergická aj v prípade neúspechu.

V americkom kongrese teraz viazne schválenie pomoci Ukrajine vo výške 50 miliárd dolárov. Dá sa očakávať, že po Novom roku prejde, pretože v balíku je aj podpora Izraela a prílišné natahovačky škodia demokratom aj republikánom. S blížiacimi sa voľbami však bude uvoľňovanie ďalšej pomoci ťažšie a ťažšie – ak sa republikáni neodklonia od Trumpa.

Paradoxom je, že na zmenu by stačili dve Trumpove slová: Pomôžme Ukrajine. Z protrumpovských kongresmanov by sa okamžite stali veľkí zástancovia pomoci v nádeji, že Trump ich postoj ocení.

Nič však nenasvedčuje tomu, že by sa ich chystal povedať. Kritická časť pomoci Ukrajine, ktorej voliči si vybrali partnerstvo so západnými demokraciami, môže byť už o rok v rukách človeka, ktorému slovo demokracia veľa nehovorí, ktorý sa pokúšal podvádzať vo voľbách a ktorý vyburcoval svojich stúpencov do zúrivého útoku na parlament. Priebeh útoku [sledoval v televízii](#) bez toho, aby sa ho pokúsil zastaviť.

Trump pritom ani nemusí byť odporcom alebo kritikom Ukrajiny ako takým. Radšej sa však dohodne s Putinom – akokoľvek, len aby doma mohol hovoriť, že ukončil vojnu.

7. Faktor Európa

Keď sa pred rokmi Trump rozhodol stiahnuť amerických vojakov z Afganistanu (a za Bidenovej éry odišli tí poslední), európske krajiny neboli schopné vzdialenú misiu udržať v prevádzke. Ukrajina je však niečo iné.

Pri niektorých krajinách môže hrať rolu pocit ohrozenia Ruskom. Britskí labouristi signalizujú, že ak vyhrajú voľby, podpora Ukrajiny sa nezmení. Pobaltské štáty, Poľsko

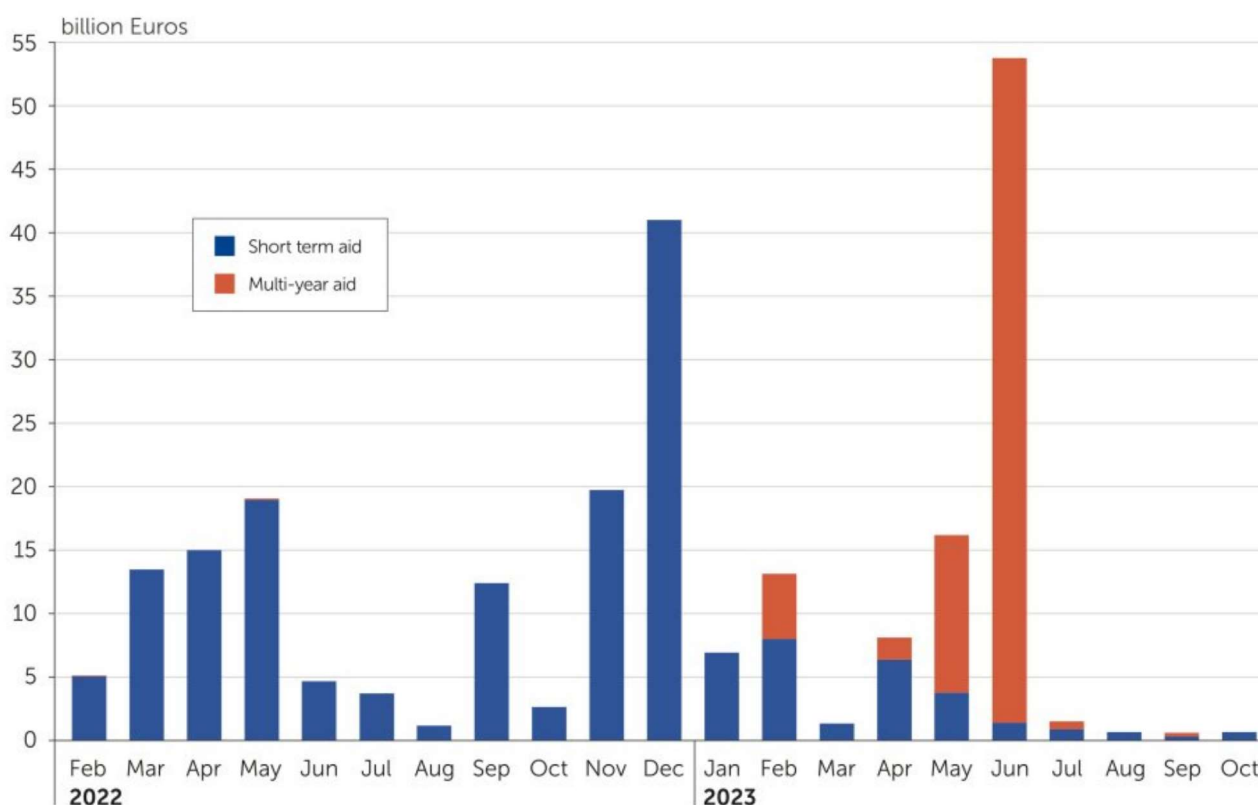
a Škandinávia zjavne takisto zachovajú súčasné pozície. Otáznik visí nad vyspelými štátmi, ktoré nie sú „frontové“ – napríklad Nemecko a Holandsko.

Otázkou tak bude, ako dlho a aká veľká táto „koalícia ochotných“ vydrží – a aké bude mať finančné aj zbraňové kapacity.

Klesať teraz veľmi nie je kam: najnovšia správa Kiel Institute, renomovanej spoločnosti sledujúcej aj pomoc Ukrajine, udáva objem novo prisľúbenej pomoci za august až október o **87 percent nižší** než vlni v rovnakom čase. Najmenej za celú vojnu.

Aid commitments to Ukraine

Commitments per month, incl. multi-year commitments, Feb 2022 to Oct 2023, in € billion

Includes bilateral commitments to Ukraine. Does not include private donations, support for refugees outside of Ukraine, and aid by international organisations. For information on data quality and transparency see 'Data Transparency Index' in the data set.

Ukraine Support Tracker, Update December 2023.

ifw-kiel.de/ukrainetracker

Graf dvojstranných záväzkov voči Ukrajine. Prehľad nezahŕňa dary od súkromných organizácií, podporu utečencom mimo Ukrajiny ani podporu od medzinárodných organizácií. Modrou farbou je označená krátkodobá pomoc, oranžovou dlhodobé záväzky. Foto – Kiel Institute

Z pohľadu expertov a expertiek na možnosti Európy pomáhať Ukrajine je táto správa z pohľadu Ukrajiny a Západu jedna z najvarovnejších pasáží celého textu.

„Rusi hovoria o tom, že Rusko je vo vojne s NATO. Vyvodili z toho závery, ruská ekonomika je vojnová. Európania také výrazy nepoužívajú, ich ekonomika nie je vojnová. Kľúčová otázka je: ako veľmi sa to musí zhoršiť, pokým Európa svoju politiku

upraví?“ pýta sa dánsky exdiplomata Carsten Søndergaard v ankete think tanku Carnegie Europe.

„Triezvo vzaté, nemáme sa pýtať, či Európa môže pokryť ukrajinské vojenské potreby, ale či to urobí. Táto otázka má technické aj politické dosahy. Ani po dvadsiatich mesiacoch vojny nie je veľa európskych krajín pripravených postaviť sa k naliehavosti potreby udržateľnej podpory,“ opisuje Hanna Shelestová z analytického centra Ukrainian Prism.

Európa má dôvod sa snažiť: keď Rusko v tejto vojne uspeje, bezpečnostná komunita sa zhoduje, že to bude Európa, ktorá na následnom zbrojení zaplatí oveľa viac.

Lenže zároveň odborníci poukazujú na rôzne sa duplikujúce prvky rozličných dvoj- aj viacstranných formátov, ktoré Ukrajine pomáhajú, a na úzke možnosti, ktoré sú väčšou prekážkou než objem peňazí – napríklad tie výrobné.

Zbrojársky sektor v Európe bol roky na okraji záujmu, a pretože zbrojovky sú firmy, správali sa efektívne – znížili výrobné kapacity. Európski spojenci teraz zvýšili výdavky na obranu, lenže výdavky nie sú podpísané kontrakty. A zbrojovky nevyrábajú pre súkromný sektor, potrebujú zmluvu so štátmi.

Nakoniec zrejme nezostane nič iné než to, aby vlády pomohli rozložiť ich riziká, pretože inak produkcia neporastie – lenže to sa zatiaľ nestalo. Aj česko-nemecká „tanková koalícia“ ešte len zisťuje, koľko krajín sa k jej nákupu tankov Leopard 2A8 vlastne pridá.

Nie je to tak, že by sa nedarilo vôbec nič. Európske zbrojovky budú vyrábať strely pre raketometry HIMARS. Sú zbrojovky, ktoré zdvojnásobili produkciu (napríklad vo Francúzsku výrobca radarov, výrobca diel a výrobca protivzdušných striel). Celkovo sa však toho deje zatiaľ málo.

Pre Európu je ľahšie poslať finančnú pomoc, aj tá je pre Ukrajinu kriticky dôležitá. Ale ani to nejde ľahko.

Lídri krajín EÚ pred Vianocami rokovali o tom, ako obísť maďarské veto na 50 miliárd eur pre Ukrajinu (po 66 miliardách poskytnutých doteraz – ide teda o značnú pomoc),

len aby zistili, že túžba Viktora Orbána vykšeftovať pomoc za peniaze pre Maďarsko trvá.

Politici pokrčili ramenami a odišli na Vianoce: vyriešime to možno v januári, možno vo februári, prípadne niečo vymyslíme. Ilustruje to, ako málo Európa chápe naliehavosť situácie a potrebu ukázať Putinovi odhodlanie namiesto nerozhodnosti.

K tomu sa veľkou témou stali banky: mnohé, napríklad belgická KBC aj jej dcérska ČSOB, nechcú spolupracovať so zbrojovkami vyrábajúcimi pre Ukrajinu, pretože podľa nich – stručne povedané – sú zbrane zlé.

8. Efektívne záruky

Popri tom, že pristúpiť na stratu územia by pre Ukrajincov bolo nepríjemné, je ešte jeden dôvod, prečo je tento scenár neprijateľný: chýbajú akékoľvek dôveryhodné záruky, že Rusko nepríde znovu.

Hovoriť, že „Rusku o viac nejde“, môžu možno tak účty na sociálnych sieťach. Krajina, ktorú Rusko napadlo v rokoch 2014, 2015 a 2022, nikdy nebude veriť sľubom, že tri invázie boli tak akurát.

Zvlášť keď sa tá posledná – u nás sa na to začína zabúdať – zameriavala na úplnú okupáciu Ukrajiny a úplné zničenie ukrajinskej národnej identity. Počítalo sa aj s ukoristením a prevozom ukrajinského vojenského priemyslu do Ruska.

Efektívne záruky sú však ťažko predstaviteľné. Členstvo v NATO je podmienené súhlasom všetkých členov a aj tým, že vstupujúci štát má urovnané prípadné vonkajšie konflikty (pozri bod 6 textu na tomto odkaze).

Nezdá sa, že by Aliancia z toho nároku chcela zľaviť. Pri snahe o vstup do EÚ je síce Ukrajina kandidátskou krajinou, čo je dôležité, ale členstvo ešte nie je na dohľad.

O žiadnej inej forme bezpečnostných záruk, ktorá by pre Ukrajinu mohla byť prijateľná, sa verejne nehovorí. Bezpečnostné garancie, akým sa teší napríklad Izrael od USA, nie sú na programe dňa.

9. Vývoj v teréne

Na bojisku sa na jeseň ukázalo, že s doterajšou taktikou v poli Ukrajina Rusko neporazí, no ani Rusko Ukrajinu nie (zatiaľ).

V neprospech Ukrajiny hovoria straty. Tie sú zrejme zhruba dvakrát nižšie než ruské, lenže Rusko má štyrikrát väčšiu populáciu, z ktorej ich môže dopĺňať.

Pre chudobných Rusov alebo príslušníkov etník v oblastiach na periférii krajiny predstavuje armáda sociálny výťah. Verbovať môže Rusko aj Ukrajincoch žijúcich na obsadených územiach.

Kyjiv si tak dlhodobo nemôže taký počet strát dovoliť.

Zakladateľ projektu Russia Matters Simon Saradzhyan upozorňuje, že priemerný vek ukrajinských vojakov prechádzajúcich výcvikom v Európe rastie: už nie je nad 30 rokmi, ale skôr nad 35. Naznačuje to, že vo vojensky najvhodnejších ročníkoch už Ukrajina čelí problémom s náborom.

Scenár č. 1: Jasné ukrajinské víťazstvo

Výsledok s jasným a nesporným víťazstvom Ukrajiny – teda že obnoví kontrolu nad svojím územím, prípadne docieli napríklad návrat unesených občanov vrátane detí, reparácie alebo dokonca súd s ruskými vojnovými zločincami – hodnotia odborníci na rok 2024 ako jasne nepravdepodobný. Naopak, hovoria o nutnosti rozbiť ruské sny o víťazstve.

„Bezprostredným a naliehavým cieľom je zmena ruského presvedčenia, že môže vojnu v roku 2024 doviest' do konca. Rok 2024 bude rokom strategickej obrany Ukrajiny,“ opisuje napríklad estónske ministerstvo obrany.

Estónci, ale nielen oni, v praxi o ukrajinskom víťazstve v roku 2024 vôbec neuvažujú.

Pokiaľ by západné vlády postupovali podľa návrhu tejto pobaltskej krajiny, z ktorého citujeme v predchádzajúcom odstavci, a pomáhali by Ukrajine štvrtinou jedného percenta svojho HDP, mohli by Ukrajinci zvíťaziť v roku 2026, keď sa môže naplno prejavíť nárast západnej zbrojnej výroby.

To sú však predbežné úvahy.

Prakticky jediné, čo by mohlo už v roku 2024 viesť ku koncu vojny v podobe ukrajinského víťazstva, je spomínaný faktor čiernej labute – náhleho zvratu v Rusku, ktorý by bol taký veľký, že sa krajina začne zaoberať sama sebou a nie vojnou v cudzine. Znie to nepredstaviteľne a nikto na to nestaví. Presne tak to s čiernymi labuťami býva.

Ukrajinská politická reprezentácia scenár svojho víťazstva predostiera ako jediný možný, čo je logické. Žiadna vláda napadnutej krajiny nemôže definovať menší cieľ než oslobodenie celého územia a všetkých obyvateľov, zvlášť ak má dôveru, že na konci bojov bude na víťaznej strane.

Ukrajinský tank počas strelby. Foto – ukrajinská armáda

Nie je pritom zrejmé, ako by Rusko reagovalo na vyhliadky, v rámci ktorých nebude môcť udržať Krym. A nie je jasné, ako by reagoval Západ na to, ak by Rusko siahlo napríklad po taktickej jadrovej zbrani.

Strategickým zvratom by iste bolo aj priame zapojenie sa NATO do bojov na strane Ukrajiny.

Lenže zatiaľ čo o možnosti náhleho zratu v Rusku hovoríme ako o ťažko predvídateľnom momente, bezpečne vieme, že štáty NATO urobia všetko pre to, aby do vojny nešli. A Rusko tiež – to potrebuje odhodlanie Západu rozbiť, nie posilňovať.

Nič teda nenasvedčuje tomu, že by prvý scenár mal nastať v roku 2024. Nie je však vylúčený vo vzdialenejšej budúcnosti, keď sa môže prejaviť aj to, že ekonomiku ťahanú vojnovým priemyslom (od ktorého je teraz ruské hospodárstvo závislé) nie je možné živiť donekonečna.

Pre všetky scenáre platí, že Ukrajina bude po vojne krajinou s obrovským počtom vojnových invalidov, traumatizovaných ľudí s psychickými ťažkosťami a podobne, čo bude obrovská záťaž.

Pri scenári úplného víťazstva by mala v jej zvládaní najväčšiu symbolickú výhodu – spoločnosť by vnímala, že za onú cenu dosiahla svoj cieľ. V každom horšom scenári bude tento prvok väčším problémom, aj keď ukrajinskí vojaci budú pre svoju krajinu aj tak hrdinovia.

Scenár č. 2: Ukrajinský čiastkový zisk

Ukrajina dáva najavo, aj keď to nehovorí naplno, že niektoré jej okupované územia sú perspektívne dôležitejšie než iné.

Prezident Volodymyr Zelenskyj napríklad hovorí o tom, že bez oslobodenia Krymu – a logicky aj území severne od neho, najmä ľavobrežnej časti Chersonskej oblasti – sa vojna neskončí. Veľkú symbolickú hodnotu má aj Mariupol.

Aký je rozdiel medzi naplno a nie naplno? V tom, čo ukrajinskí hovorcovia prioritizujú: hovoria, že bez Krymu mier nebude. Ale vyslovené tvrdenia, že bez Luhanska mier nebude, nenájdete (a ak áno, tak výrazne menej často).

Krym je pre Ukrajinu cenný pre strategickú polohu (nielen pre ňu, ale aj pre bezpečnosť námorného exportu potravín z Ukrajiny). Mariupol je extrémne

symbolický: pred vojnou to bolo živé mesto, pribúdalo tu zelene a parkov.

Vzmáhalo sa po sovietskej priemyselnej ére, keď nieslo meno tamojšieho rodáka Andreja Ždanova, jedného z najbližších Stalinových podriadených, podpísaného pod mnohými rozsudkami smrti počas známeho obdobia „veľkého teroru“.

Bombardovanie pôrodnice v Mariupole. Foto – TASR/AP

Donbas má tú smolu, že je to priemyselný región potrebujúci investície, aby ponúkol lepšie podmienky na život – éra samozvaných separatistických „republik“ rozhodne riešenie nepriniesla.

Chýba tam pracovná sila, pretože mužov v produktívnom veku Rusko nahnalo do armády a použilo ako ľudské vlny. Ak by sa situácia vyvinula tak, že by Ukrajina musela kývnuť, že nejaké územie neoslobodí, tak...

Lenže ako to vysvetlíte ľuďom, ako je Dmytro Murancev, ktorý mäkké ruské „e“ v názve najväčšieho mesta na juhovýchode krajiny nevysloví?

„Zdemolovať Leninov pomník, ktorý stojí v Donecku, vyvesiť na svojej škole ukrajinskú vlajku, hrať Krik národa (inscenáciu ukrajinského básnika a národného buditeľa Vasyla

Stusa, ktorý zomrel v sovietskom pracovnom tábore – pozn. red.) v Donecku,“ [opísal pre Deník N](#) svoje sny rodák z doneckého predmestia Charcyzk na jar 2023.

Dmytro sa ukrýval v mariupolskom divadle, keď ho zasiahli ruské bomby a zabili v ňom 600 ľudí vrátane detí.

„To je jediné, prečo som vlastne prežil. Aby som si vzal toto bremeno, obnovil to divadlo. Aby duše všetkých tých šesťsto ľudí, ktorí zomreli a ktorí sú teraz so mnou, našli pokoj, keď sa vrátim a budem opäť stáť v Mariupole na javisku,“ povedal mladý herec.

Toto je hlavné úskalie akéhokoľvek scenára, v ktorom Ukrajina neoslobodí všetky okupované územia. Vždy zostane nejaký Dmytro, ktorému radosť z úspešnej obrany v strategickej rovine zatieni to, že už sa nevráti domov.

Tento scenár môže nastať aj bez faktorov čiernej labute alebo priameho zapojenia sa NATO. Ťažko však nastane, pokiaľ ruská vojnová ekonomika bude fungovať, a ešte ťažšie to bude, ak v USA vyhrá prezidentské voľby niektorý z izolacionistických republikánov ako Donald Trump alebo Vivek Ramaswamy.

Na čo sa dá spoľahnúť, je podpora prinajmenšom časti Európy, tá však stačiť nemusí.

Pre budúcu ukrajinskú integráciu do EÚ a NATO by to znamenalo, že by sa Ukrajina zrejme musela vzdať nárokov na územia, o ktoré príde.

Ako sme spomenuli, NATO medzi podmienky vstupu radí to, aby štát mal vyriešené územné spory. A ani tak by nebolo nič isté – už pri Fínsku a Švédsku sa našli dvaja členovia NATO, ktorí sa svoj hlas očividne pokúšajú výhodne zobchodovať.

Stále je reč o scenári, v ktorom Ukrajina má šancu zostať krajinou ústretovou voči Západu a ochotnou spolupracovať. A napríklad aj učiť západných vojakov, ako vyzerá vojna proti krajine ako Rusko.

Jedine Ukrajinci budú totiž mať skúsenosti s aktuálnou podobou ruského ťaženia – a že Rusi za uplynulé dva roky urobili veľký pokrok.

Scenár č. 3: Konflikt nižšej intenzity

Vylúčiť nemôžeme ani to, že vojna bude pokračovať nielen v roku 2024, ale aj v tých ďalších, bez vyhliadky na koniec.

Obe strany sa unavia, budú mať problém so živou silou (výraznejší pre Ukrajinu, čo znamená, že Ukrajina povedie skôr obranné boje). Na ruskú ekonomiku doľahne jej prebudovanie na vojnové hospodárstvo, ale nie tak, aby ju to zrazilo na zem.

Na strane Ukrajiny zostanú krajiny, ktoré sa cítia ohrozené Ruskom: Poľsko, Estónsko, Lotyšsko, Litva a Fínsko. Ďalej tradičný ruský rival Spojené kráľovstvo. Nie je jasné, či s podporu budú pokračovať aj štáty ako Holandsko a Česko, kde ju môže zlomiť volebný obrat.

Možno v ukrajinskej koalícii zostane ešte niekto ďalší. Ukrajine to bude stačiť, aby za cenu veľkých obetí vydržala bojovať, brániť sa a veriť. Ale zďaleka nie na to, aby útočila a mohla svoje územia oslobodzovať.

Rusi sa totiž od roku 2022 poučili. Už zanechali predstavu, že budú len útočiť a napadnutú krajinu takto dobyjú. Ruskí ženisti – na tamojšie pomery kvalitne hodnotená zložka armády – dokážu budovať opevnenia, ktorých prelomenie je mimo možností súčasnej ukrajinskej armády.

Dodané stíhačky F-16 sa zjavne prejavujú tak, že Rusi budú k frontu lietať opatrnejšie, čo spolu s vyspelými západnými systémami protivzdušnej obrany utlmí ruské útoky kľzavými bombami na ukrajinskej strane frontu.

V ukrajinskom letectve sa začne meniť celá štábna kultúra potrebná na to, aby si krajina po vojne západné typy stíhačiek zaobstarala vo veľkom. Nezdá sa však, že by Ukrajinci mohli teraz získať vzdušnú prevahu ako takú.

Exslovenský MiG-29 v ukrajinských službách. Foto – Ukrajinské letectvo

Za akých okolností by scenár konfliktu nižšej intenzity nastal?

Keď sa nič veľmi nezmení (až na oslabenie americkej pomoci). Vladimira Putina neskolí choroba, ruská ekonomika bude škrípať, ale bude sa ďalej točiť, Ukrajinu povedie Zelenskyj, NATO sa nezapojí do bojov, na bojiskách sa neobjaví žiadna prelomová doktrína ani zbrane.

Pre Západ by to znamenalo, že mu Ukrajinci svojou krvou budú ďalej kupovať čas, aby stíhal posilňovať svoje armády, a že sa čoraz väčšia časť z nich bude cítiť opustená a zradená.

Otázka zároveň je, koľko času má samotná Ukrajina, kde únava z vojny bez zjavného zisku narastie.

Scenár č. 4: Pokoj zbraniam a status quo

Stav, na ktorý vyzývajú mnohí ľudia u nás, ktorí deklarujú, že „chcú mier“, má prostý problém: nechce ho ani jedna z bojujúcich strán.

Ruský prezident – fakticky autoritársky vládca – Vladimir Putin pred Vianocami povedal, že ďalej trvá na ukrajinskej demilitarizácii, denacifikácii a neutralite s tým, že to dosiahne „dohodou alebo silou“. Inými slovami, chce, aby Ukrajina bola vojensky omnoho slabšia (ideálne bezbranná, to je význam slova demilitarizácia) a aby jej bezpečnosť nesmel nikto zaručovať.

Lenže ak dva roky bojujete s niekým, komu preukazne zničíte viac než 13-tisíc kusov ťažkej techniky, obetujete tomu desaťtisíce vlastných ľudí a on na vás ďalej útočí všetkým, čo má, ťažko v takej situácii rozpustíte svoju armádu.

Rusko zároveň považuje časti Ukrajiny pod ukrajinskou kontrolou za svoje územia a chce ich dobyť – napríklad sa to týka Chersonu, i keď práve na Dnipro to teraz na ruskú ofenzívu cez rieku nevyzerá.

Nemeckí spravodajcovia podľa materiálu denníka Bild, napísaného jedným z najznámejších reportérov venujúcich sa vojne Julianom Röpckem, opisujú, že ťažisko ruských útokov sa dá čakať skôr na východe krajiny a že Rusi sa budú usilovať získať mestá ako Charkiv, Dnipro a Zaporizžia (druhé, štvrté a šieste najväčšie mesto Ukrajiny).

Kombinácia faktorov, za ktorej by status quo mohol nastať, je v blízkom čase ťažko predstaviteľná. Obe strany sú presvedčené, že môžu vo vojne získať. Ukrajinská strana navyše logicky hovorí, že nemá kam cúvnuť a že mier bez záruk bezpečnosti bude len krátka prestávka.

Pravdepodobnosť tohto scenára však môže rásť zvolením Donalda Trampa za amerického prezidenta.

Ak by scenár nastal, Rusko by si overilo, že dokáže dobyť desaťtisíce štvorcových kilometrov aj proti nepriateľovi, ktorého nazýva „kolektívny Západ“.

„Kedykoľvek za Putina Rusko verilo, že vyhralo vojnu – v Gruzínsku 2008, na Ukrajine 2014, v Sýrii 2015, na Ukrajine 2022 –, urobil si Putin obraz o USA a Západe: kde sú červené čiary, do čoho sú ochotní ísť, aké dôveryhodné sú bezpečnostné záruky, ktoré dávajú. S každým konfliktom ruskí činitelia získavali sebadôveru vo svojej schopnosti

a v tom, ako dobre rozumejú nepriateľom. Pár rokov po každom konflikte začali ďalší, väčší a odvážnejší," napísala bezpečnostná expertka Dara Massicotová.

Výsledkom by mohla byť sklamaná a zradu cítiaca Ukrajina (o to viac, pokiaľ by nedosiahla na bezpečnostné garancie typu členstva v NATO, čo je pravdepodobné), Západ, ktorý tvárou v tvár ekonomickým problémom rýchlo zabudne, že sa chcel dozbrojiť, a rekordne sebavedomé a v súčasných bojoch extrémne skúsené Rusko, ktorého zbrojovky pôjdu naplno.

Predchádzajúci pesimistický odstavec by teoreticky mohol mať jeden trochu svetlejší odtieň: totiž že si v Rusku niekto uvedomí, aké strašne drahé ukrajinské ťaženie bolo a že Ukrajina je krajina, ktorú sa jednoducho neoplatí napádať, pretože bojuje (podobnú skúsenosť mali Sovietsi s Fínmi počas druhej svetovej vojny).

Staviť na to by však zrejme nechcel nikto. To Ukrajinci by boli tí, od ktorých by svet žiadal, aby dali do stávky svoje rodiny.

Scenár č. 5: Ruský zisk

Vojna sa môže vyvíjať aj tak, že Rusko ešte nejaký čas bude postupovať, získa viac, než teraz má, a pri budúcich rokovaniach sa toho nebude chcieť vzdať. A nedá sa k tomu donútiť.

Malá odbočka: je ľahké operovať s úvahou, že k tomu povedie „nedostatočná západná podpora“.

Miera západnej podpory napadnutej krajiny nesporne má vplyv, ten však majú aj vnútroukrajinské faktory (medzery v efektívite organizácie, rozkol medzi prezidentom Zelenským a šéfom armády Zalužným, chýbajúci branci pre dezercie do Európy a tak ďalej).

Iste môžeme tvrdiť, že Ukrajinci mali veľa rokov na to, aby postavili svoju krajinu na nohy, a môžu si za to tak trochu sami, ale jednak tých rokov mali menej než my v Česku, jednak bolo sovietske dedičstvo ťažšie než to naše a takisto by sme to tvrdili z pozície krajiny, ktorá nie je schopná ani spočítavať deti v populačných ročníkoch, aby mala dostatočnú kapacitu škôl.

Späť k Ukrajine: dajme tomu, že sa rozdrobí americká pomoc, voľby za oceánom ovládne Donald Trump a že európska pomoc zoslabne a zostávajúce pomáhajúce štáty bremeno vojny neutiahnu. Z faktorov, ktoré by mohli byť problematické pre Rusko, nenastane nič podstatné.

Zranený vojak počas bojov o Bachmut. Foto – TASR/AP

Neznamenalo by to len to, že by Ukrajinci nemohli začať ďalšie protiofenzívy. Znamenalo by to, že budú mať veľké problémy aj s obranou.

Obrana v pripravenom postavení je jednoduchšia časť vojnového remesla než útok. Na začiatku máte poľné opevnenia, tankové priekopy, mínové polia alebo dračie zuby. Máte spájacie zákopy, systém odvozu ranených, rotácie jednotiek a podobne.

Čím dlhšie útok trvá, tým horšie sa vám – ak je vedený dobre – postavenie udržiava: rozbíjajú vám ho delá, svoje zamaskované postavenie odhaľujete pri palbe, keď z neho strieľate, rastú straty, klesá morálka a všade sú drony.

Nakoniec vydáte rozkaz na ústup, keď je obrana neudržateľná a hrozí jej zrušenie – vymeníte vlastne čas za územie. Práve toto Ukrajinci zrejme budú robiť v horšej situácii.

Za tohto scenára je možných veľa vecí vrátane pádu ukrajinskej vlády a nástupu takej, ktorá bude ochotná súhlasiť s prímerím.

Prakticky isté je, že na Ukrajine prevládne pocit, že ju Západ zradil a opustil. Prevládol aj v Československu po Mníchovskej dohode z roku 1938 a trval – zručne živený komunistami – niekoľko generácií; dosiaľ úplne nevymizol.

Nie je dôvod, prečo by nemal prevládnúť aj na Ukrajine, o to skôr, že sľuby podpory „tak dlho, ako bude treba“ zaznievali nahlas a opakovane.

Je prakticky nemysliteľné, že by sa v tejto konštelácii mohlo odohrať čokoľvek ako ukrajinský vstup do NATO alebo EÚ.

Na Západe príde boľhlav z toho, že vlády do podpory Ukrajiny investovali nemálo politického kapitálu aj (nepomerne menšiu) časť zdrojov – a úspech sa nedostavil. Bude to živná pôda pre populistov aj proruské strany, poliate živou vodou s prímiesou stoličnej.

Rusko zostane optimistické, s omnoho skúsenejšou armádou a posilnené vedomím, že aj štvrtá (!) agresia proti susednej krajine počas 15 rokov mu vyšla, tentokrát aj proti – ako Rusi hovoria – „kolektívnemu Západu“.

Máte pripomienku alebo ste našli chybu? Prosíme, napíšte na pripomienky@dennikn.sk.